

„DE HERAUT" OVER HET BEGRIP „SCHEPPINGSMIDDELAAR".

Terwijl in Nederland een breede phalanx der van het geloof vervreemden van de algemeene verwarring gebruik maken, om met behulp van de vreesachtigheid, de haatsochtigheid, of het gebrek aan nationaal besef der anderen, het laatste restje van Abraham Kuyper's levenswerk te gronde te richten, en met name de door hem gepredikte antithese grondig te begraven in ettelijke pogingen tot centralisatie van alles en nog wat, en terwijl zoo goed als heel de pers bij die begraving van Abraham Kuyper meewarig staat toe te zien, en de tranen weg te slikken, maar dan zóó fatsoenlijk, dat geen mensch het hóóren kan, en zóó „correct", dat geen Duitscher het zien kan, —

begint „De Heraut" me daar, zooals ik j.l. Maandag verrast ontdekte, een lang vertoog te leveren, ten bewijze, dat mijn in de Catechismusbijlage zonder eenige polemische toespitsing gedane afwijzing van het begrip „Scheppingsmiddelaar" niet goed is, en vraagt het blad, of misschien ds C. Veenhof deze mijne afwijzing van gemeld begrip nog zou durven noemen te zijn „in Kuyper's lijn".

Ik heb op dit moment wat anders te doen, dan breed op dit alles in te gaan. Ik hoop het te doen, hetzij bij stukjes en beetjes in ons blad, hetzij bij den tweeden druk der Catechismusbijlage. Het lust me thans niet, „De Heraut" te beantwoorden op staanden voet; het blad heeft meer dan eens een schijnberoeft op Calvijn gedaan; werd dit dan weerlegd, dan bleef het blad zwijgen. Het zou en zal ditmaal niet anders gaan.

Overigens denk ik het mijne, vooral nu, van al de destijds aangehoorde argumentaties tegen „de polemiek". In zóó'n ernstigen tijd als dezen moeten we elkaar niet bestrijden, zei de een. Dat was vóór den oorlog. Thans zijn we daar midden in. Vooral in een geestelijken oorlog, die gevaar loopt verloren te worden krachtens eigen geestelijke slaptte. En kijk, „De Heraut" begint nu over een onderdeeltje van een terminologische kwestie, nopens dr A. Kuyper, breed te betoogen. Gezamenlijk den Filistijn op de schouders vliegen, heette het toen, niet polemiseren! Nu, ik kijk die kerkelijke en culturele pers zoo eens aan des Zaterdag. Die destijds het hardst over dat opden-schouder-vliegen praatten, zwijgen nu als muisjes. De filistijnsche schouders worden tenminste wel ontzien. Een enkelen keer kunnen sommigen zelfs 't niet laten, zich zichtbaar te zetten tot het zich hoorbaar schikken, tot het zich tastbaar aanpassen bij het zich niet onsmakelijk verschikken. Ze verslikken zich niet eens. Ik geloof niet veel van al die antipolemische gelegenheidstheorieën van toen; ik denk, dat men alleen maar geen argumenten geven kon.

Op de vraag, of mijn afwijzing van den term „scheppingsmiddelaar" (zie § 37) in Kuyper's lijn lag, behoeft ds Veenhof geen antwoord te geven. Dat heb ik zelf al dadelijk gedaan. Prof. Kuyper vraagt naar den bekenden weg. Of het ook in Sikkel's lijn lag, make uit wie het onderstaande heeft gelezen: Ds J. C. Sikkel schreef, preek over Zondag 6, 7 Febr. 1915:

„Wij belijden met de Christelijke kerk het Middelaarschap van onzen Heere Jezus Christus, en kennen onze roeping om in de wereld daaraan getuigenis te geven, om bekend te maken aan alle menschen die waarheid en die prediking, dat Jezus is de Christus, de Middelaar Gods en der menschen.

Dat wil zeggen, dat het met de wereld en met de menschen alleen terecht kan komen door Hem. Dat is de betekenis van het Middelaarschap. En dat is de betekenis van de belijdenis der Christelijke kerk van het Middelaarschap.

Daarom moeten we die betekenis van het Middelaarschap ook zoo vasthouden. De betekenis van het Middelaarschap is maar niet, dat er wat is en wezen moet tusschen God en ons, zooals de Vader door den Zoon de wereld geschapen heeft, en zooals Hij de wereld in stand houdt door het eeuwige Woord, want dan is de Heilige Geest ook Middelaar. De wereld is ook niet geschapen zonder den Geest Gods, en wordt ook niet in stand gehouden zonder den Geest Gods. Dat is niet de betekenis van het Middelaarschap naar de Schrift. Ge vindt in heel de Schrift nooit zoo van het Middelaarschap gesproken. Daarom achten we het niet naar Gods Woord, dat men spreekt van den Middelaar der Schepping. We loopen dan gevaar, dat we aan het Middelaarschap van Christus alleen betekenis toekennen, dat de wereld toch zooveel aan Hem te danken heeft, dat zij door Hem in stand gehouden wordt, en dat daar allerlei weldaden uit volgen, omdat Hij de eeuwige Zoon van God is.

Neen, maar bij de belijdenis van het Middelaarschap gaat de Heilige Schrift uit van de gevallen wereld. Het Middelaarschap heeft betrekking op de gevallen wereld. Niet maar op de wereld zooals die door Gods schepping bestaat, maar zooals die door de zonde van den mensch en de verleiding van den duivel gevallen is. We hebben met onzen Catechismus voortdurend aan het Middelaarschap toegekomen, beleden onze ellende, dat we als verbroekers des Verbonds voor God staan, en dat we onder Zijn wet verdoemelijk zijn voor Hem, en dat we Zijn tijdelijke en eeuwige straffen verdiend hebben, zoodat er voor de wereld niets anders overblijft, dan het rechtvaardig oordeel Gods, Zijn toorn, wraak en grimmigheid.

En daarom komt dan het Middelaarschap op. Zoo kent het de Schrift, en zoo belijdt het de Christelijke kerk."

Tot zoover Sikkel. Het lust ons waarlijk niet, vandaag nog meer ervan te zeggen. Ik wijde nog slechts eenige vriendelijke gedachten aan ds H. Veldkamp, die in „Fr. Kbl." indertijd mijn jaaroverzicht Geref. Kerken niet goed vond; er kwam te weinig van den oorlog in voor! Het moet hem wel zwaar te moede zijn, als hij „De Heraut" en... „Friesch Kbl." leest. K. S.

PROF. DR G. C. BERKOUWER.

Zonder zijn predikantawerk geheel los te laten, is dr G. C. Berkouwer bereid gevonden, aan de V.U. enkele colleges te geven in de nieuwe theologie, als buitengewoon hoogleraar.

We wenschen hem daarmee van harte geluk. Over de oudere theologie zullen we, dat is wel gebleken, te zijner tijd met hem nog wel eens van meening moeten verschillen; ware de oorlog niet tusschenbeide gekomen, het zou reeds gebleken zijn in ons blad. Maar prof. Berkouwer zal de nieuwere theologie doceeren, en gelet op zijn belangstelling voor dit onderwerp, alsmede op haar resultaten, zien we met vertrouwen zijn arbeid tegemoet.

Met eenige bitterheid in 't hart denken we overigens terug aan een uitlating van een gewezen curator van Kampen, die ook curator der V.U. was en is. Toen in Kampen buiten oorlogstijd een zesde hoogleraar door het college van hoogleraren werd begeerd, en het curatorium die begeerte ondersteunde, rekende deze curator uit, dat minstens een kwart miljoen eerst op tafel zou moeten liggen. En tijdens de jongste synode leverde hij opponeerende copie — ongeteekende — aan een persbureau van dr H. W. v. d. Vaart Smit. Thans benoemt de V.U., met dezen curator, een nieuwen hoogleraar, midden in oorlogstijd. Ditmaal geen curatoriale stukjes naar dr v. d. Vaart Smit. En ook geen kwart miljoen op tafel. Zelfs geen achtste. Doch een tekort.

Dr Berkouwer vergeve mij, dat ik mijn welgemeenden gelukwensch aldus aanvul. Recht en eerlijkheid hooren in de kerk weer te keeren. Ik hoop, dat hij eraan zal meewerken, en dat men niet langer met twee maten mete.

We gaan gelukkig vooruit.

K. S.

„ONPERSOONLIJK".

Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven heeft dezer dagen in „Philosophia Reformata" een zeer belangrijk artikel gepubliceerd. Het handelt over den term „anhypostatos", een geleerd woord, dat te kwader ure is vertaald door „onpersoonlijk", en dan tot sijnboothet gemaakt is voor de orthodoxie inzake de christologie.

Prof. Hepp heeft in zijn Deformatiebrochures dezen kant uit geredeneerd, en prof. Vollenhoven in zake de leer der twee naturen van Christus van heel wat ernstigs beschuldigd. Prof. Vollenhoven wijdt nu een breede studie aan het begrip, en toont duidelijk aan, dat „anhypostatos" meermalen een zeer bedenkelijke term is, dat hij nimmer criterium der orthodoxie kan zijn, dat met het woord „onpersoonlijk" hier niets te beginnen valt, en dat het probleem door prof. Hepp verkeerd gesteld is, en ook verkeerd „opgelost" is.

Eén onduidelijke, en in haar redactie, als men ze zou willen letterlijk nemen, onjuiste uitdrukking, van jaren geleden neemt prof. V. terug. Het verbaast en bedroeft me, dat wie daartoe bij hem aandrongen, niet tegelijkertijd andere onjuiste en veelvuldiger uitdrukkingen van de professoren Waterink en Hepp aan de orde stelden. Die incongruentie zal nog de aandacht moeten hebben. Maar reeds nu spreken we onzen dank er voor uit, dat prof. Vollenhoven er in geslaagd is, den aanval der professoren Kuyper en Hepp te breken. Hij heeft een breede studie geleverd, die den door anderen geopenden en verkeerd geleiden aanval beantwoordt met een waardigen, puntigen, afdoenden en helaas nog niet overbodig gebleken tegenaanval. De theologie heeft er bij gewonnen; oud misverstand is opgeruimd — voor goed.

K. S.

STUDENTEN, OPGEPAST. (Een artikeltje voor studenten, maar ook voor anderen!)

Er is een beweging gaande, die tot doel heeft, de Nederlandsche studenten te organiseren in een centraal geleid verband.

Laat me de studenten, die den Christus belijden, mogen manen tot uiterste voorzichtigheid. Wat ik las van de bepalingen, waardoor het verband zal zijn gekenmerkt, is van dien aard, dat ik allen studenten zou willen vragen, zich te onthouden, als 't éven kan.

Gronden voor dit advies zijn o.m. de volgende.

a. Wij leven thans in een interimstoestand. Men moet in zulke dagen geen principiële veranderingen invoeren. Dat is in strijd met den hooggehoorden „werkelijkheidszin". En het is reeds daardoor uiterst gevaarlijk.

b. Ook om andere redenen is het thans bijzonder gevaarlijk. Men weet, dat de deutsche autoriteiten hebben verzekerd, onze staatsinrichting, het karakter onzer samenleving, te willen eerbiedigen. Het is in Den Haag, in de Ridderzaal, gezegd. Het is ook in Duitschland zelf alzo meegedeeld in de pers (o.a. „Frankfurter Zeitung"). Van die zijde wordt u dus blijkens het gegeven eerewoord niets opgelegd. Maar het gevaar is hier: er zijn enkele nederlanders, een klein (Zie vervolg op blz. 318.)

Vrede.

Het liefelijk woord „Vrede" stond wel in ons woordenboek, doch de betekenis daarvan verstonen wij weinig. Oorlog was ons een historisch begrip geworden, wij daalden af in het sous-terrein van het Rijksmuseum om ons eenigen indruk daarvan te vormen. Zoo werd „vrede" voor ons iets, dat vanzelf sprak. Iets waarop wij eenvoudig recht hadden, zooals wij recht meenden te hebben op koffie en thee, op loon en steun. Wij dankten weinig, wij murmureerden veel. Wij lazen van den oorlog, onthand in andere gebieden, maar wij realiseerden ons niet wat zulks beteekende, het was „nicuws" voor ons. Thans hebben wij er iets van ervaren. Op Chassé volgde na een lang vredes-tijdperk de Grebbe, na Van Speyk kwam Rotterdam! Wij weten nu eenigszins wat „oorlog" beteekent, hoe verlangen wij naar vrede! Niet slechts voor ons en onze kinderen, maar voor alle volkeren. ALLE!

De mensch moet leeren dat hij de historie niet kan beheerschen. De mensch kan de problemen, welke de botsing onder de volkeren teweegbrengen, niet oplossen. Het is zijn dwaze inbeelding: dat hij de dingen wel aankan, die alles telkens in het honderd stuurt! Wij zijn geen vredemakers, wij zijn geneigd God en den naaste te haten. Dit geldt van ALLE volken en ALLE menschen. Wij kunnen niet anders dan Gods schoone wereld verderven, wij doen niets anders dan het leven vernietigen. Tenzij de volkeren, doordrongen van aller schuld en van aller onmacht overtuigd, vluchten onder den scepter van Christus, den Vrededorst.

Wij maken geen geschiedenis, niemand van de kinderen der menschen. De eeuwen zijn bereid door het spreken Gods. Hij maakt den vrede, Hij schept het kwaad. Voor Zijn volk, dat de Heere Zich ten erve verkoren heeft, is deze historie HEILSGESCHIEDENIS. Elk tijdvak, elk jaartal! In een tijd, waarin andere wereldmachten met elkander streeden, waarin beschavingen verzezen en ondergingen, leefde er een veelvokker in een tent. Abraham! Het was geen man, die historie zou maken! In de kabinetten van Ur werd niet over hem gesproken, in den kriegsraad van Kedor Laomer werd hij niet geteld. De Kanaaniëten noemden hem „vreemdeling". Terwijl de koppen van dien tijd „geschiedenis maakten", de cultuur bloeide in het oude Morgenland, de armee's aanstormden langs de karavaanwegen, heeft die man zijn tent gespannen in een boomrijke vallei. Maar een Stem spreekt aan de deur van de tent: Ik ben God de Almachtige! Ik ben die die de geschiedenis maak! Gezegend zijt gij, wien de menschen vreemdeling noemen, want uw Godgeheiligd zaad zal 't gezegend aardrijk erven!

Wij moeten niet te veel naar paleizen en ministeries kijken, noch overmatige aandacht schenken aan de boodschappen, die machtige staats-hoofden doen uitgaan tot de luisterende halfvrouwen. Het is niet zoo erg, dat wij een draadje van de radio hebben moeten losmaken. Het lot van de menscheit wordt niet op aarde beslist. Het ware Hof is boven, daar zetelt het ministerie van oorlog, daar verheft ook het vredespaais zijn tinnen. Uit den hemel komt de oorlogsverklaring, door de stem der bazuinen verkond. Van den hemel daalt ook de liefelijke vrede neder. Wij menschen knoeien met alles, ook met den vrede! Om des lieven vredes wil, in vredesnaam dan maar, sluiten wij een schijnvrede, die altijd weer op hooploze ellende uitdraait. Daar zijn al wat verhoudingen voor goed verwrongen, omdat wij uit gemakzucht de wapens neerleggen zonder dat de tegenstellingen verzoend waren. Dan hebben wij later moeten ervaren wat de Spreukendichter uitsprak: het kromme kan niet recht gemaakt worden. Zulk een schijnvrede geeft de Heiland niet, daar werkt Hij niet aan mede, daar rust Zijn welgevallen niet op. Hij geeft vrede, omdat Hij de Verzoener is. Die de tegenstellingen in het menschenleven verzoent. Daar is geen verhouding in het leven, waarin het wringt, of Jezus wil die verzoenen.

Het kan in onze ziel zoo bitter zijn tegen de menschen en tegen ons lot. Wij kunnen dat hart niet tot rust brengen. Maar Jezus spreekt Zijn woord. Niet zooals de wereld dat spreekt: St!... Maar als de Machthebbende spreekt Hij. Wie zich in het geloof vereenigt met de beloften en eischen des Heeren — en dat alleen is bidden! — die kan ook in deze wereld op zijn plaats en in zijn wijs een vredemaker zijn. Misschien hebt gij het ook ervaren — wie begint uit gehoorzaamheid voor zijn vijanden te bidden, wie zijn wild bewogen hart vereenigt met den eisch van het Woord Gods, die ervaart weldra, dat hij geen vijanden meer heeft.

Wij moeten geen takje gooien op het vuur van den haat.

Zalig zijn de vreedzamen, want zij zullen Gods kinderen genaamd worden!

N. B.

groepje, die trachten vooruit te loopen op de vredes-
onderhandelingen, waarbij definitief de status van ons
land zal worden geregeld. Zij trachten, het moge hun
door God vergeven worden, de heersche onzekerheid
te misbruiken, om in een periode, waarin onderling
overleg veelzins onmogelijk is, al vast zooveel gedaan
te krijgen, dat straks gemakkelijk gezegd kan worden:
ziet ge wel, vrijwillig heeft de nederlandse be-
volking al gewerkt in de richting van het leiders-
beginsel, wij roepen dit beginsel als het principe der
nederlandse keuze uit. In dat geval heeft niet de
duitsche overheid, die immers naar volkenrecht onze
staatsinrichting-zonder-leidersbeginsel eerbiedigt, doch
de verslapte aandacht der nederlandse bevolking
zelf ons een eindweegs den kant van een aan het
kleine minderheidsgroepje welkome inrichting van het
leven laten oproeien; wij roeien dan pal in de richting
van de plaats, waar zij ons tenslotte hebben willen.
De gevolgen zullen straks zijn, dat zij inmiddels op
belangrijke posten zich hebben genesteld, en verorde-
ningen of in 't leven geroepen, of voor het
minst voorbereid hebben, die ge straks niet meer
keeren kunt, en die u, gelooft dat maar gerust, zoo-
genaamd met uw eigen bewilliging, zullen „aangorden
en brengen werwaarts gij niet wilt”.

c. Ge zult tegenwerpen: als wij niet meewerken,
komt er toch zoo iets, en daarom moeten we als de
kippen er bij zijn, opdat ook onze stem kan worden
gehoord bij de overheidsinstanties; doen we niets, dan
staan we ook overal buiten. Daar is ongetwijfeld iets
van aan. Maar het volgende worde niet vergeten:

10. Indien bij de vredessluiting de bepalingen
voor Nederland dusdanig zouden worden, dat er ook
politieke veranderingen ons zouden worden opge-
legd, en een staats- en maatschappijinrichting, welke
van de bestaande Grondwet niets overlaat, dan wat
het Führerprincipe gebruiken wil, dan hebt ge met al
uw goedbedoelde zelfbeveiligingsmaatregelen toch nie-
mandal bereikt; gij zult dan regelingen hebben te
accepteeren, die ge nu nog nauwelijks kunt aanduiden,
laat staan: u voorstellen.

20. Zou het komende vredetractaat anders uitvallen,
dan hebt ge, door in het interimstijdperk tegemoet te
komen aan de speciale verlangens van een klein groepje
nederlanders, die blijkens de stembus uw corporaties
niet vertegenwoordigen kunnen, u zelf den terugkeer
naar wat gij tot op heden gewild hebt, bemoeilijkt.

30. Ge hebt dan bovendien onbedoeld, gij op uw
terrein, gelijk anderen weer op het hune de interim-
dagen mee laten misbruiken voor niet-interimaire
maatregelen; en dat schijnt net precies het verlangen
van bovenbedoeld klein groepje nederlanders te zijn.
De academici apart behandelen; de sociale organisaties
ook weer achter een eigen loketje samenbrengen; de
pers eveneens apart bewerken; de kerk ook, en zoo
voort, en zoo voort, en dan straks zeggen: het is
allemaal vanzelf en vrijwillig gebeurd. En de uitkij-
toren, vanwaar het geheel overzien wordt, dien
hebt gij niet betreden. Daar staan anderen op,
maar de toren staat in een volkgordijn. Wij dit beeld
verwarring stichten kan, als zouden n.l. zij, die op den
uitkijktoren staan, vandaar ook zelf geen uitzicht
hebben, wil ik liever een andere vergelijking zoeken.
Er zijn ziekenhuizen, inrichtingen voor krankzinnigen
of zenuwpatiënten, waar een breede gang in 't midden
loopt, terwijl rechts en links zalen zijn gebouwd, waar

zich de patiënten bevinden. In de deur van elke zaal
is een glasopening aangebracht, en het glas heeft de
eigenaardigheid, dat wel de directeur en zijn staf in
alle zalen kijken kan, van buiten naar binnen, maar
dat niemand onder de patiënten kan zien van binnen
naar buiten. De directeur kan alle patiënten contro-
leeren, en ook — alle ondergeschikten van het per-
soneel, dat in de zaal maatregelen neemt...! Zoo onge-
veer gaat het toe, waar bedoelde volksgenooten hun zin
krijgen. Gij wordt in de zaal der academici bewerkt.
Ge zijt patiënt, volgens de logica van den corridor.
En uw leider, dien gij hebt aangewezen als uw repre-
sentant, is tenslotte ook weer ondergeschikt personeel.
Anderen worden bewerkt in de zaal voor de pers. Derden
in die van sociale aangelegenheden. Elke zaal apart.
En de centrale leiding is er wel, maar gij krijgt die
niet te zien. Zij is in den breeden gang, waarop alle
zalen uitkomen. Zonder het te weten, is uw „ja”, in
zaal A van betekenis voor de lieden in zaal B en C
en D, enz.

d. Dus: niets doen? Dat is niet bewoerd.
Rondweg berichten, dat gij in een interimstijd
niet aan niet-interimaire maatregelen
vrijwillig meehelpt, is al een positief getuige-
nis. Het is „positief meewerken” in den geest van
serieuze werkelijkheidszin. Laat daárop het
conflict eventueel aankomen. Op dezen werkelijkheids-
zin. Interim is interim. Dat kan geen mensch u kwa-
lijk nemen.

En gaan dan de menschen, die het interim mis-
bruiken, toch verder, dan verraden ze daarmee,
dat ze meer op het hart hebben, dan ze u zeggen
willen. Gaat in dat geval een nood-verband vormen,
dat allen omvat, die niet van plan zijn, be-
paalde lievelingsdenkbeelden van een
klein groepje, u bekend, te volgen. Dat
is dan positief; en het resultaat zal even duidelijk zijn
als de stembus der laatste jaren. Geeft gij toe, of
trekt gij de scheidslijn onzuiver, dan zal men later
zeggen: de stembus heeft niets te betrekken gehad.
En, laat geen enkel verband, zelfs geen nood-verband,
zoo zijn ingericht, dat voor de theoretische en practi-
sche erkenning der principiële tegenstellingen van
geloof en ongelooft, geen plaats meer zou zijn.

Studenten, opgepast! Eer gij het weet, zijt ge in
een bootje gestapt, dat, eenmaal afgevaaren, u brengt
waar ge niet wilt. Bedenkt, dat tegenwoordig niet
iedereen u precies zegt, wat hij eigenlijk voor heeft.
De bekoring van het studentenleven is juist, dat in
de studentenrepubliek men daaraan gruwelijk het
land heeft, — als 't kwaad ontdekt is.

Maar soms is 't dan al te laat.

K. S.

REVOLUTIE MET STILLE TROM.

Is er wel iemand te vinden, die nog weet, wat nu
eigenlijk „politiek” is? Ik weet het, vrees ik, niet meer.
Slechts één ding is mij duidelijk: terwijl Europa in
brand staat, en Nederland vreeselijke brandwonden
opgelopen heeft, waarvan de pijn al evenmin als de
andere effecten verdwenen is, zie ik tusschen den
troosteloozen boel enkele volksgenooten rondmarchee-
ren, die zowat alles, wat van u en mij was, met de
vingers betasten, en aan uw vrije beheer willen ont-
trekken, of den centralisatiekant uitsturen willen. Komt
er dan van uw kant een protest, kerkelijk, particulier,

ontdoet; een barbier, die zijn klanten van haar
of baard verlost; een rickshawkoelle, die op een
klant wacht en onderwijl in slaap gevallen is, of
wel blinde, melaatsche of door tuberculose aan-
getaste bedelaars, waarvan het door heel China
heen wemelt. De sterfstatistiek op jeugdigen leef-
tijd is daardoor in China zeer hoog. Als men het
treft een optocht tegen te komen op zijn weg, een
heidensche optocht of een begrafenisstoot, dan
krijgt men meteen een kijk op de mentaliteit van
dit volk. Wij treffen het dat er juist een begrafe-
nistoot aankomt van een rijken Chinees, die diep
in het binnenland zijn rijkdom bijeengearde, maar
er toch als rechtgeaard Chinees op gesteld is zijn
stoffelijk overschot tot zijn vaderen vergaderd te
zien op de plek, waar hij geboren werd. En dat
tot zijn vaderen vergaderd zijn heeft voor hem
een andere betekenis, dan bij ons in Europa. Hij
rekenet er op dat zijn geest vanuit een grafstede
in zijn geboorteplaats gemakkelijk de geesten zijner
voorvaderen zal ontmoeten, een ontmoeting, die
hij noodzakelijk acht. Vandaar dan ook, dat de
Chinees, die tegen den dood vrijwel niet opziet, er
toch niet onverschillig voor is op welke wijze hij
dien ondergaan moet. Ophangen, neerschieten,
doodsteken, verdrukken, vergiften enz. is niet
zoo heel erg, maar de straf der onthoofding wordt
in het algemeen wel erg gevonden, want zonder
hoofd is de kans buitengesloten zijn voorvaderen
in het doodenrijk weder te zien.

Maar laten wij eens toekijken, hoe zulk een be-
grafenisstoot er uit ziet, want de samenstelling is
meestal merkwaardig — vooral als het een rijk
man betreft — en voor een vreemdeling heel on-
gewoon. Het lijk, geborgen in een doodkist van
ongemeene grootte en honderden kilo's gewicht
vanwege de enorm dikke planken, waaruit zij is
samengesteld, wordt naar gelang van de maat-
schappelijke positie der gestorvenen door een aan-
tal koelies gedragen, die de schouders zetten onder
draagbalken als boomen, die dwars onder een
houten bodem zijn aangebracht, waarop de dood-
kist rust. Het aantal dier dragers kan in de hon-

derden loopen als de overledene een persoon van
gewicht was.

De stoet wordt geopend door priesters in zijden
gewaden van verschillend maatsel, maar allen een-
voudig, sierlijk en sleepend, aan den toga-vorm
gelijk. Men ziet er Lama-priesters onder, pries-
ters uit Tibet of Mongolië, herkenbaar aan de
kleeding, die bij hun ambt behoort, geel of rood of
groen, ja welke kleuren al niet. Voor de doodkist
gaat een wagen met klaagvrouwen, die vreeselijk
hullen en kermen, luider en dringender naar ge-
lang de bezoldiging mee- of tegenvallt. Voorts wordt
er een haan medegevoerd, die straks, als het lijk
in de groeve verdwijnt, geofferd zal worden, door-
dat hem de kop wordt afgesneden en het bloed
afdruipt op de nedergelaten kist. Intusschen ont-
fermt zich degene, die daartoe het handigst of het
eerst in de gelegenheid is over het stoffelijk over-
schot van de offerande, want een haantje in den
pot is niet iedereen dag iemands deel, denkt de
gelukkige bezitter van dit buitenkansje.

Onder het voortschrijden van den stoet ziet men
nu en dan priesters een handvol papieren de lucht
inwerpen, die, op den grond neergedwarfeld, blij-
ken bankbiljetten te zijn, zoodat de sprakeloos toe-
kijkende vreemdeling stom verbaasd is over deze
verkwisting, maar niet minder over de houding
van het volk, dat het eveneens gadeslaat, doch geen
viii verroert om een bankpapiertje machtig te
worden.

„Dat moest men bij ons in Pernis eens probee-
ren”, zei iemand, die uit die buurt vandaan was,
„zij sloegen mekaar dood al was het om een
kwartje.” Stel u evenwel gerust, de Chinees gaat
met overleg te werk en het is er hem alleen om te
doen de booze geesten, die boven den doode rond-
zweven, door een geldgeschenk gunstiger te stem-
men, en dat zij daartoe nagemaakt bankpapier
gebruiken, wie zal hun dat ten kwade duiden?

Anders zou de geschiedenis immers veel te duur
worden en bovendien, wie zal zeggen of de geesten
zoo precies met de munt van het land bekend zijn?
Dat zij per slot van rekening hun eigen goden be-

1) Den éenen keer een datum, den anderen keer niet. Den
éenen keer onder mededeeling: geheim, den volgende zonder
die mededeeling. Den éenen keer bevelig, den anderen be-
leefd. Geel papier voorop, wit daarna volgend. Gedrukt het
éene, getypt het andere.

derden loopen als de overledene een persoon van
gewicht was.

De stoet wordt geopend door priesters in zijden
gewaden van verschillend maatsel, maar allen een-
voudig, sierlijk en sleepend, aan den toga-vorm
gelijk. Men ziet er Lama-priesters onder, pries-
ters uit Tibet of Mongolië, herkenbaar aan de
kleeding, die bij hun ambt behoort, geel of rood of
groen, ja welke kleuren al niet. Voor de doodkist
gaat een wagen met klaagvrouwen, die vreeselijk
hullen en kermen, luider en dringender naar ge-
lang de bezoldiging mee- of tegenvallt. Voorts wordt
er een haan medegevoerd, die straks, als het lijk
in de groeve verdwijnt, geofferd zal worden, door-
dat hem de kop wordt afgesneden en het bloed
afdruipt op de nedergelaten kist. Intusschen ont-
fermt zich degene, die daartoe het handigst of het
eerst in de gelegenheid is over het stoffelijk over-
schot van de offerande, want een haantje in den
pot is niet iedereen dag iemands deel, denkt de
gelukkige bezitter van dit buitenkansje.

Onder het voortschrijden van den stoet ziet men
nu en dan priesters een handvol papieren de lucht
inwerpen, die, op den grond neergedwarfeld, blij-
ken bankbiljetten te zijn, zoodat de sprakeloos toe-
kijkende vreemdeling stom verbaasd is over deze
verkwisting, maar niet minder over de houding
van het volk, dat het eveneens gadeslaat, doch geen
viii verroert om een bankpapiertje machtig te
worden.

„Dat moest men bij ons in Pernis eens probee-
ren”, zei iemand, die uit die buurt vandaan was,
„zij sloegen mekaar dood al was het om een
kwartje.” Stel u evenwel gerust, de Chinees gaat
met overleg te werk en het is er hem alleen om te
doen de booze geesten, die boven den doode rond-
zweven, door een geldgeschenk gunstiger te stem-
men, en dat zij daartoe nagemaakt bankpapier
gebruiken, wie zal hun dat ten kwade duiden?
Anders zou de geschiedenis immers veel te duur
worden en bovendien, wie zal zeggen of de geesten
zoo precies met de munt van het land bekend zijn?
Dat zij per slot van rekening hun eigen goden be-

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELUKE SCHETSEN

Voetsporen Gods.

III.

Eenige regeling van het verkeer bestaat er nog
niet; alles loopt er door elkaar en ieder neemt er
den weg, die het goeddukt. Zelfs op de trottoirs
ziet men de kameelen en andere rijdieren verschei-
nen, terwijl een reusachtige getemde zwarte beer
of een troep kakelende kippen er tusschendoor
niets ongewoons is. Maar het is en blijft altijd mooi
en men kijkt er zijn oogen op uit. Zie toch eens,
hoe de bevolking te midden van die drukte kalm
neerhurkt om den maaltijd te gebruiken, hoofd-
zakelijk droge rijst, uit water gekookt, met een
stukje muo-muo (Chineesch brood) en wat half
rauw meelgebak, drijvend in hondenvet, of wel,
maar dan moet het een feestdag van betekenis
zijn, een gebakken vischje. Is het genoeg tot
die hoogste sfeer geklommen, dan glimmen de
gezichten van vrouwen, mannen en kinderen van
vet en genoegen. En om dat genoegen nog vol-
lediger te maken, ziet men hen niet zelden na den
maaltijd zich eenvoudig neervlijen in de armen van
Morpheus, zonder zich in het minst iets aan te
trekken van het verkeer rondom. Thuis het eten
gereed te maken zou voor den man uit het volk
te duur uitkomen, vandaar dat men overal ver-
koopers ziet loopen met een zwiependen bamboe-
stok over den schouder, waaraan aan weerskanten
een braadformuisje met houten trekbal hangt, dat
streepen van stoom door de lucht trekt en door
zijn geuren van verschillende aard de neuzen der
hongerige liefhebbers vergast.

Verder ziet men onder al die drukte door allerlei
huiselijke bezigheden verrichten. Ziedaar een moe-
der, die haar kindertjes behendig van hoofdron-

nog vak-
serieuze
beleefd?

Intuss-
heeren r-
Helaas
apreke-
lijk, voor
stellen a-

In het
van een
koud lau-
bladem
Wilt u e-
en recht-
„Frank-
zijn w-
recht-
ring vo-
de duitse
wordt d-
sleutels
U verz-
die een
copie vul-
geen mo-
de belof-
en het E-
eenvoudi-
pakje is
bezet, n-
Tonning-

Een an-
lijk) le-
van twee
boden in
medede-
loofd he-
gebleken
over de
leen, als
Maar da-
rammele-
het bel-
richtig-
schillend
schuld-
blijven a-
ver. Int-
met vo-
wel voor
nederlan-
eerbiedig
de richt-
erkende
volgd, e-
van een-
te zende-

Een v-
binnen-
gistree-
directie
tie krij-
vullen.

2) Zie

driegen

Wat
Peking
ervan
hoog is
een hoe-
te Amst-
zijn ve-
gebeeld
heid va-
hoorlijk
een sta-
overhe-

Verde-
treden
Of het
ik niet
eindelo-
achter
aan de
met ee-
onder-

ergens
elk een
zondere
heen s-
volk v-
zelfs o-
soms c-
aan te
van op-
dien d-
het vo-
nemen
dan zij-
zoekers
dat het

De d-
Keizers
het w-
hemels
eenige
treft. E-

lemisch, dan — en daar erder; u hebt te verklaren, diere, sociale, lading was, opgeborgen, hier is de

opgekropte rijk, temeer, d pogen van enzelf — wel doch thans dat zij „het are daarmee ik zelfs maar

nummer (en rlichting der A. Meijer—Mechelen, dr ingen).

naaneenslul-lichaam ver-40, plus een a slordigen) eren als een ad te werken.

toch enkele van bedoeld

dezen Raad onschiet. Ik gen (22 Juni, lke Mede-dere stukken

dat wanneer k (of cyclo-pppe, met het tit dan boven-

anderen, dit mij tot niets dat, als een rlijke hande-

n afkondigen, m kan), zwij-ler. Ofschoon Juli) „uitslui-

geschiedden, rvan „verbo-

mij bekende rijkheden in n mij bekende

in diep ontzag llen inlichten, want zij zelve

llingen „zorg-stuk-in-open-

duus. Door een directie meer dan moet ze

keer niet. Den olgenden zonder en anderen be-ld. Gedrukt het

persoon van

ters in zijden ar allen een-n toga-vorm onder, pries-baar aan de el of rood of

de doodkist die vreeselijk der naar ge-Voorts wordt, als het lijk

orden, door-en het bloed usschen ont-andigst of het offelijk over-

antje in den el, denkt de usje.

toet ziet men eren de lucht warreld, blij-rakeloos toe-

is over deze de houding at, doch geen

machtig te

eens probee-vandaan was, het om een

Chinees gaat alleen om te doode rond-

tiger te stem-t-bankpapier vade duiden?

veel te duur of de geesten

bekend zijn?

gen goden be-

nog vaker overschrijven. Wie heeft ooit van eenige serieuze instantie dergelijk vertrouwelijkheidsgeheimes beleefd?

Intusschen zou de zaak niet zoo erg zijn, als de heeren niet met sleutels rammelden.

Helaas, dat gebaar ontbreekt niet, en daarom spreek ik er over: het is lands- en staatsgevaarlijk, vooral in crisistagen, als onbevoegden zich aanstellen als waren ze overheid.

In het stuk van 25 Juni '40 lees ik, dat op grond van een bepaalde opinie dezer heeren, welke me verder koud laat, „op den duur een aantal advertentiebladen zullen DIENEN te verdwijnen”. Dienem! Wilt u eens vertellen, mijne heeren, wie u tot oversten en rechters over ons heeft aangesteld? Volgens de „Frankfurter Zeitung” — zie ons vorig nummer — zijn we aangewezen op het nederlandsche recht, behoudens volstrekte verhouding voor de bezettende macht. Wie gelooft nu, dat de deutsche oorlog tegen Engeland volstrekt verhinderd wordt door een advertentieblad in Lutjebroek? Uw sleutels rammelen, maar wij zijn nog niet geïmponeerd. U verzekert ons, dat uitgevers van advertentiebladen, die een ruim gedeelte van hun blad met opbouwende copie vullen („opbouwend” in u w zin, wel te verstaan), geen moeilijkheden hebben te duchten. Zoo, zoo. Is u de belofte van den deutschen minister Seyss Inquart, en het Haagsche oorlogsreglement vergeten? U hebt eenvoudig niets in den weg te leggen: het regeringspakje is u nog niet aangemeten. We wonen in een bezet, niet in een geannexieerd gebied, heer Rost van Tonningen, Kamerlid.

Een anderen keer (3 Juli '40, ditmaal niet vertrouwelijk) lezen we, dat in Noord-Holland de verschijning van twee kleinere bladen gedurende twee weken verboden is. Nu beken ik eerlijk, dat ik, toen ik deze mededeeling in de bladen las, ze eerst voetstoots geloofd heb. Sedert evenwel (zie ons vorig nummer) me gebelken is, dat de heeren wel eens onwaarheid zeggen over de deutsche autoriteiten, geloof ik dit bericht alleen, als ik de bewijzen heb, met naam en toenaam. Maar dat is tot daar aan toe. Hoor weer de sleutels rammelen: „Uit het bovenstaande blijkt, dat het in het belang der bladen zelf is, zich te houden aan de richtlijnen, welke de overheid de pers voorhoudt. Verschillende andere bladen, die zich aan hetzelfde euvel schuldig maken of systematisch een negatieve houding blijven aannemen, lopen hetzelfde gevaar”. Tot zoover, intimidatie! Maar kalme directies (die dit stuk met voorbijgang van de redacties ontvangen) zullen wel voor zichzelf uitmaken, of hun redactie steeds het nederlandsche recht, door de bezettende macht gecerbledigd, heeft ontzien, of zij derhalve inderdaad de richtlijnen van de door de „Frankfurter Zeitung” erkende overheid, Koningin Wilhelmina dus, heeft gevolgd, en of zij dus mededeeling no. 7 als dreigement van eenige particuliere heeren al of niet behoeft door te zenden naar de redactie.

Een volgenden keer (nog steeds 3 Juli) lees ik, dat binnenkort²⁾ de geheele Nederlandsche Pers geregistreerd zal worden, en dat daartoe de aangeschreven directie (die tevens allerlei wenken voor de redactie krijgt) een toe te zenden formulier DIENT in te vullen. Met welk recht, mijnheer Goedewaagen en

²⁾ Zie inmiddels het vervolg van dit artikel.

dingen, wordt waarschijnlijk niet ingezien.

Wat de tempels betreft, die zijn er een aantal in Peking te vinden, waaronder bijzonder fraaie. Een ervan bevat een boeddha-beeld, dat dertig Meter hoog is met armen en beenen als boomstammen, een hoofd als de globe op het Paleis op den Dam te Amsterdam, maar met dit al toch zoo zuiver in zijn verhoudingen in dat ongemeen harde hout gebeeldhouwd, dat men verrast is over de schoonheid van dit reusachtige beeld. Om het een behoorlijk onderkomen te geven heeft men het eerst een standplaats verschaft en er daarna een tempel overheen gebouwd.

Verder rijft men zich de oogen uit bij het betreden van den tempel der tien duizend Boeddha's. Of het aantal werkelijk de tienduizend haalt heb ik niet nageteld, maar wel weet ik dat men een eindeloze rij van vertrekken, als zalen zoo groot, achter en naast elkaar gelegen, doorloopt en overal aan de wanden verhevenheden aangebracht ziet, met een Boeddha-beeld er op en zijn naam er onder. Een dergelijke vertooning ziet men ook ergens in de open lucht, waar honderden beelden, elk een geest voorstellend met een of andere bijzondere functie, in allerlei standen door elkander heen staan. Met zijn geesten ligt het Chineesche volk voortdurend overhoop; die plagen het tot zelfs onder water toe, waar zij onder elkander soms oorlog voeren tot er de acht watergeesten aan te pas moeten komen, die de kunst verstaan van op het water te kunnen wandelen en bovendien door die vloeistof kunnen heen zien, zoodat het voor hen slechts een kunstje is om waar te nemen wat er daar beneden aan de hand is. Maar dan zijn zij er ook als de kippen bij om de ruziezoekers daar beneden aan het verstand te brengen, dat het uit moet zijn.

De dienst der geesten, die in den tijd van het Keizerrijk onderhouden werd, komt treffend uit in het wonderschoone, wit-marmeren Altaar des hemels, een altaar van ongemeene grootte en het eenige ter wereld, dat men in de open lucht aantreft. Eens per jaar kwam hier de Keizer verzoe-

Rost van Tonningen? Wie heeft u tot overheid aangesteld? Wij erkennen u niet, en houden ons aan de Reichsausgabe der „Frankfurter Zeitung” van verleden week.

Tot zoover zijn de feiten al ernstig genoeg. Ernstig vanwege den achtergrond.

Maar nog veel ernstiger is het volgende.

In een andere zending van den reeds genoemden „Raad” worden de redacties (maar men zendt het stuk aan de directies!) er op gewezen, dat het na 5 Juli 1940 verboden is in de couranten direct of zijdelings te gewagen van H. M. de Koningin, Prins Bernard (bedoeld zal wel zijn: Bernhard, de Raad moet beter ditsch schrijven!) en de ministers der „vroegere, zich in Engeland bevindende regering”. „Overtreding hiervan”, aldus wordt gedreigd, „leidt tot onmiddellijke inbeslagname van het betreffende blad”.

Ongetwijfeld wordt hier een toon aangeslagen, die alleen een wettige overheid past, dan wel een namens haar, of op grond van haar duidelijke verordeningen sprekend lichaam. Wie anders durft voorspellen, dat onmiddellijke inbeslagneming volgt van bladen, die over onze Koningin spreken, na 5 Juli? Maar wij gelooven niet, dat de enkele heeren, die dezen „Raad” vormen, het recht gekregen hebben, te spreken namens de overheid. Wij hebben in de bladen wel een verordening van de deutsche militaire overheid gelezen betreffende demonstraties, maar niets van wat hier staat. En wij achten ons niet gerechtigd, geloof te slaan aan wat deze of andere heeren ons willen voorspellen aangaande overheidsmaatregelen. „Verboden”? Door wien? Zeker niet door de deutsche autoriteiten: zie „Frankfurter Zeitung”.

We zouden verder kunnen gaan. De brochure-dr H. Colijn kan overal gekocht worden, ook aan stationskiosken. Toch zou men ze niet mogen bespreken? Het staat er duidelijk. Medegedeeld wordt, dat verhandelingen en polemieken over... de brochure van Dr H. Colijn vanaf heden (5 Juli) uit de kolommen der pers moeten worden geweerd. Het kan niet waar zijn, gezien de „Frankfurter Zeitung” en gelet op de rede van den deutschen minister Seyss Inquart. Toch wordt het beweerd!

Dreigement, dreigement! Van Nederlanders tegenover Nederlanders!

En dan komt daar ineens die opvallende vriendelijkheid. Toen ik dit artikel begon te schrijven, beschikte ik alleen over mededeeling 1—3, 5—21. Onder het schrijven bereikt me nieuwe copie van den Raad van Voorlichting enz.: nr 22—29, met bijlage. Wat eerst (zie hierboven) werd opgelegd („u dient” dit en dat te doen) wordt nu heel beleefd gevraagd: wij willen de heele pers registreren, och, wilt u maar ingesloten vragenlijst invullen? „Welwillende medewerking” wordt — ditmaal weer niet vertrouwelijk — gevraagd; bij voorbaat wordt netjes bedankt, en zoetappig wordt (want de deftigheidsallure is nog niet vergeten) ons verontrust gemoed verzekerd, dat „deze registratie” „eenige verontrusting niet behoeft te wekken, daar haar doel van zuiver informatieven aard is”. Hoe dan eerst zoo bevelerig? We zijn er zeker van, dat enkele benauid gemaakte directies van onbeteekenende bladen 't papier netjes zullen invullen.

ning doen voor zijn volk en tevens een offer brengen voor den voorspoed van zijn land. Ook thans nog is het gebruik een oogstoffer aan de watergeesten te brengen door het werpen van zakjes rijst in de rivier.

Zonder aan een eigenlijken hemel of hel te gelooven vindt het Chineesche volk toch gelegenheid in één der tempels van Peking op aanschouwelijke wijze waar te nemen wat hem na zijn dood te wachten zal staan, hetzij goed hetzij kwaad. Een afdeling van dien tempel is gewijd aan de folteringen, waaraan men overgegeven wordt als men het er bij zijn leven niet naar gemaakt heeft aanspraak te mogen maken op de belooningen van verschillende aard, die plastisch worden voorgesteld in een andere afdeling van dien tempel.

De geloovige Christen, die dit alles aanschouwt, heeft medelijden met dit volk, enerzijds zoo rijk van geest en anderzijds zoo arm, omdat het met al zijn geesten nog niet weet waar het in de eeuwigheid zal terecht komen, en derhalve steeds van angst heeft, omdat het afwisselend goede en booze geesten om zich heen voelt. De gedachten van dien geloovige gaan uit naar Jeruzalem, naar de stad Gods, naar het Heilige Land, waar de Verlosser rondwandelde, Hij, Zone Gods, in het vleesch verschenen om de wereld vrij te maken van zonde en dood, — ook het Chineesche volk, — en daartoe den verachtelijken kruisdood sterven moest.

Wij begeven ons naar de Sionsstad en hernieuwen de indrukken, bij een vroeger bezoek opgedaan. Wij verlangen met eigen oogen de stad Gods te zien en den indruk waar te nemen van wederom een voetspoor Gods, ons ter leering nagelaten, opdat wij begrijpen mochten den omvang en de zwaarte van het offer, ons door Gods genade gegeven, begrijpen tot welken duren prijs dit stuk geschiedenis van den eenigen, waren en waarachtigen Godsdienst geschreven werd. En daarom verlangen wij er naar met eigen voeten den bodem te betreden, waarop onze Heiland met iederen tred zegen deed afdruipe, maar waarop tevens, als een vurige aanklacht door alle eeuwen heen, de Via

We nemen aan, dat de meeste te veel nuchterheidszin hebben, om voor een paar machtsgrage Nederlanders, die het volkenrecht negeeren, een pen op 't papier te zetten. De vrede is nog niet geteekend, mijne heeren, en 't Nederlandsche Staatsbestel nog in geen deele principieel gewijzigd: zie „Frankfurter Zeitung”.

We zullen uit den overvloed niet meer citeeren. Het geveene kan volstaan ten bewijze, dat hier rechtstreeks revolutioneërend werk verricht wordt. Bangmakerij is daarbij een, hoezeer verachtelijk, dan toch bij deze heeren niet veracht wapen in handen van deze medeburgers. Er zijn gevallen bekend, waarin één paar menschen heel een massa in bedwang hielden, alleen maar door den schrik, door den onbestemden angst voor niet om-achreven gevolgen. Soms is het één Jonathan met zijn wapendrager. Maar misschien kent gij dezen Israëliet niet. Een ander voorbeeld kent ge wel: soms is het één soldaat met den vinger aan den trekker van een ongeladen geweer. De methode heeft soms zegen, soms succes. Maar als er een tegenstander is, die „ziende in het gebod, blind in de toekomst” is, dan, mijne heeren, dan weet de God, dien ik tegenover u hier belijd, den ban bij Zijn volk te breken. Vraag dat maar eens aan dr H. W. v. d. Vaart Smit.

En dat laatste, dat breken van den ban, wil ik in allen ootmoed, door dit artikelje mede helpen bereiken. Ik zou het een ramp achten, als uw gewaand met degens, die niemand u gegeven heeft, onze menschen in hun gang als Nederlanders en als christenen, onzeker maakte. Dán zoudt gij straks kunnen zeggen: ze vinden toch alles goed, laat ons onzen zin doorzetten. Wij zijn burgers van gelijke beweging als gij, en we houden ons strikt aan onze herhaaldelijk erkende rechten. Wij zijn niet rechteloos gemaakt, mijne heeren. Wij gelooven, dat gij tegenover Nederlanders én tegen de deutsche bezettingamacht, tegenover die beide, u bezondigt. Gij probeert eens, hoever het gaan kan. Maar gij gaat, met een zelfs van u mij verbazende ondeskundigheid, u vergripen aan de rechten der bezettende mogendheid. Gij doet dit, door u aan te stellen, als waart gij overheid.

Gij dreigt met inbeslagneming, nog wel onmiddellijk, van een blad, dat rechtstreeks over de Koningin en Prins Bernhard spreekt? Welnu, dat dreigement is belachelijk van grootspraak. Het is ook beleedigend voor degenen, die alleen daadwerkelijk in beslag zouden kunnen nemen. Want gij laat doorschermen, dat ge niet doordrongen zijt van de oprechtheid der plechtig gegeven verzekeringen, gedaan in overeenstemming met het oorlogsrecht, waarborgende de gelijkgerechtigdheid van alle nederlandsche burgers. Dacht gij, dat wij ziende blind, en hoorende doof waren? Dacht gij, dat wij geloofden, dat op uw vergaderingen over den „ritmeester”, ge bedoelt Prins Bernhard, gesmaald d.w.z. rechtstreeks gesproken worden mag, en dat wij het niet zouden mogen doen? Dacht gij, dat de zender Bremen, naar wien wij mogen luisteren, rechtstreeks over de Koningin en de Prinses mag „spreken”, zullen we maar zeggen, en dat wij het niet mogen doen? Dat de Belgen hun Koning mogen eeren en noemen — we krijgen zelfs plaatjes er over in de krant — en dat wij onze Koningin zouden moeten doodzwijgen?

Mijne heeren, gij vergriipt u aan de rechten van de deutsche autoriteiten. Wat deze verordenen, hopen

dolorosa als een vlammeend teeken van ondankbaarheid tegenover zooveel goedheid zijn slingerweg trekt door nauwe straatjes en steegjes, tusschen vunzige en kwalijk riekende krotwoninkjes door. En wij zien en genieten van vele interessante dingen, die ons volkomen nieuw zijn en waarvan wij zelfs het bestaan niet hebben vermoed. Maar ook lijden wij als wij bij het betreden van dien smartenweg dien laatste gang van onzen Middelaar ons voor den geest stellen en ons — doch, ach hoe onvolkomen — een beeld kunnen vormen van het ontzettende lijden, dat de Heiland op dien zwaren gang, naar ziel en lichaam beide, maar naar de ziel het meest, moest doorstaan! Ja moest doorstaan om ons te kunnen redden! Dit is het wat een bezoek aan Jeruzalem den geloovige leert. In die armoedige omgeving ziet hij de hel zich afspelen, die daar negentien eeuwen vroeger zich afspeelde, toen zijn Koning er doorheen geleid werd, toch Koning, trots het schampere Ecce Homo, dat Hij uit den mond van Pilatus moest aanhooren.

Op zijn verdere schreden ziet die geloovige het uitzinnige Jodenvolk uit zijn krotten te voorschijn komen, of — want die smalle steegjes laten dit gemakkelijk toe — eenvoudig den arm door het open venster steken om hun voorbij strompelenden Koning — Levensvorst, juist doordat Hij zich dien smadelijken doodsgang liet welgevallen — een laatste stoot of stomp toe te dienen, Hem bespuwende in felle woede. Die duistere omgeving, waarin de zon nauwelijks kan doordringen, roept van zelf het grootste treurtooneel voor den geest, dat de menschheid ooit gekend heeft en hoe verder de geloovige voortschrijdt op dien Via dolorosa, hoe meer hem huivering na huivering doortrilt. Maar ook hoe meer tot hem doordringt de indruk van het tweede voetspoor Gods in de geschiedenis Zijner Gemeente.

wij te lezen. Wat Gij op uw cyclostile-papier zet, zullen wij negeeren.

Hoort toe.

Ik spreek heden rechtstreeks over onze Koningin, aan wie én de Grondwet, én het deze respecteerende oorlogsrecht („Frankfurter Zeitung“) mij als onderdaan verplicht. Ik hoop, dat de God der eeuwen haar genadig zal zijn. Ik zal morgen in de kerk, waar Gij niet komt, openlijk voor haar bidden. Ik spreek linea recta mijn beste wenschen voor het Koninklijk Huis uit. Demonstreeren mag ik niet, goed, wij zullen alle straatruimeren vermijden. Wij zijn meer dan Gij, bang voor onrust in zware dagen. Weet Gij desgelijks, mijne heeren. En weet dit: als dit nummer van ons blad in handen van onze lezers komt, zullen zij weten, dat het niet onmiddellijk in beslag genomen is — het spreekt nog steeds volkomen legaal — en dat uw looze dreigementen sabelgerinkel waren, dat u heelemaal niet staat. Als dit nummer onder de menschen komt, zal onder wie ik bereiken kan, een ban gebroken zijn, en uw hier besproken illegale optreden zal doorzien zijn. Als mijn God mijn artikel daartoe gebruiken wil, zal ik Hem daarvoor danken. Het Evangelie, daar blijft u af.

K. S.

Aan een jongeren tijdgenoot.

No. 7.

Amice,

Ook gij hebt zeker altijd gedacht, dat er een fransche revolutie was geweest, dat er daardoor erg veel in Europa veranderd is, en dat Frankrijk een heelen poos daarna zoo'n verfoeilijke democratie geweest was.

Maar dat is allemaal slechts een booze droom geweest. Ze hebben op je school je eenvoudig dat allemaal op de mouw gespeld. Ze hebben je boeken laten lezen van Carlyle, en je hebt als kleine jongen gelezen van Robespierre, Danton, Samson, van de Place de la Concorde, de guillotine, de terdoodbrenging van een koning en een koningin.

Maar 'tis niet waar geweest. Niets, „maar dan ook niets“ van aan.

Je kijkt me wat meewarig aan? Geen wonder ook. Jij bent ook nog niet „voorgeleerd“. Dat zal pas komen, als jij je nieuwe Leerboek der Geschiedenis krijgt, — officieel goedgekeurd door Dr Goedewaagen en mr Rost van Tonningen. Maar ik, amice, ik ben je ditmaal een streep vóór. Ik ben n.l. langs een korteren weg voorgeleerd. En wel door een geschrift, waarop tot tweemaal toe de Nederlandse pers met nadruk gewezen is door den „Raad van Voorlichting der Nederlandse Pers“. Deze Raad heeft de pers vermaand, bovenstaande correctie op het onderwijs in de Algemeene Geschiedenis onder de aandacht van het Nederlandsche volk te brengen. Het onderwijs in de Vaderlandsche Geschiedenis zal ook onmiddellijk dienen omgebouwd te worden. Waarschuw jij bijtijds ook de professoren in de kerkgeschiedenis, dat de fransche revolutie is opgeheven.

Je wilt bewijzen? Luister. De Grootste Profeet, de Eéne, die geen brood gegeten heeft, sprak alzoo:

*Sept fois changer verrez gent Brittanique,
Taints en sang en deux cent nonante an:
FRANCE, NON POINT, par appuy Germanique,
Ariez double son pôle Bastarnan.*

Lijkt wel wat op fransch, niet? Oud-fransch, moet je weten. Gevoeld uit de pen van den Grooten Franschen Ziener Michel Nostradamus, notaris-zoon, geboren te „Saint Rémy en Craux“ op 1 Dec. 1503, overleden in 1566. Zeer beroemd, die ziener.

Nooit van gehoord, zeg je me daar? Och ja, die opvoeding van jou ook! Maar nu is aan de pers, Adolphus Venator hoort daar ook bij, een heel mooi boekje toegezonden, met een heele collectie van de profetieën van Michel Nostradamus, prachtig uitgevoerd, en dan nog honderd exemplaren op Oud-Hollandsch papier. Volgebleekt-Perkamenten-omslag! Ter eere van Parijs, waar Nostradamus gewerkt heeft. De Raad van Voorlichting der Nederlandse Pers nu wil per se, dat wij, perslui, dit boekje bespreken.

Fransch georiënteerd, die Raad van Voorlichting? Ik begrijp je vraag: je denkt aan dien omslag ter eere van de Stad Parijs. Nee man, zoo kinderlijk zijn we niet. 't Gaat om grootere dingen: Nostradamus heeft ons geprofeet, hoe de oorlog van vandaag afloopen zal. Je kunt zoo maar, nou ja, zoo maar... ik bedoel, als je knap in 't uitleggen bent, en deksels knap in 't inleggen, je kunt, herzeg ik, in dat geval zoo maar beslissen wie den oorlog van nu zal winnen. Dat is Duitschland.

Het is dus niet zoozeer uit voorliefde voor Frankrijk's hoofdstad, als wel uit de begeerte, dat we nu reeds uit een duitsche overwinning bij voorbaat zullen leven en denken, dat de Raad van Voorlichting, tot tweemaal toe de pers, zoo midden tusschen andere mededeelingen, dreigingen, verboden, en geboden door, hebben gezegd: u moet eens over dat boekje van Nostradamus schrijven.

Nu, aandoenlijk is het wél. De vertaler is als door een mirakel aan het kostelijk geschrift gekomen. De man had een „Fransche vriend“; hij is niet eenkennig, merk je. Die vriend is nu niet meer. Hij liet den vertaler „geschriften“ na. Onder die geschriften vond vertaler dan de merkwaardige studie, die de heer Rost van Tonningen er bij ons arme, door demo- en plutocraten, met kerkelijken steun bedrogen volk, erin ge-

werkt wil zien. „De oppervlakkige lezer zal het werkje glimlachend ter zijde leggen“, en „ongeloovig“, zegt de Vertaler. Jij en je Bouwen-en-Bewaren-meijer hebben je vonnis al in den zak. Maar de Vertaler, en deze N.S.B.-heeren, die zijn geloovig. Die fransche, inmiddels overleden vriend kwam zoo te schrijven: „Nostradamus is van de pest verschoond gebleven, omdat hij het onwrikbare vertrouwen bezat, dat zij hem niet zou deren. En heeft Christus, de grootste Heelmeester aller tijden, niet altijd opnieuw het Geloof als het middel aangeduid, dat steeds zal helpen?“ Volgebleekt Perkament!

De Raad van Voorlichting preekt dus... astrologisch, zoo je merkt. Reken er maar op, dat je binnenkort ook horoscopen voor de klokken zult zien hangen. De toekomst van Mussert, uit de sterren gelezen. Vijf centen maar.

Wie de profetieën van Nostradamus niet gelooft, is vast geen man van wetenschap. Het regent immers in het boekje van Nostradamuskenners? Maar zou mijnheer Mussert, ik onderwind me het te vragen, ik vrage slechts, Leider, zou mijnheer Mussert wel den tijd hebben gehad om een echte Nostradamus-kenner te worden? Hij heeft pas nog het noodige gezegd van de Joden. O, die Joden. Maar Nostradamus, dat weten alle kenners, was — jood. O Ironie! De Raad van Voorlichting beveelt de pers de wijsheid van een Jood tot basis te nemen van ons „geloof“. We moeten, zegt hij, in het wordende Europa volksch inglijden. Aete één is: de Pers corporatief onder Joodschen invloed gezet! Michael, die Grootste Man! Elders heeft men boeken van Joden vertaald, hier worden ze in Volgebleekt Perkament gepresenteerd. Catharina de Médicis, nah, ze wou destijds den man beslist zien: hij gaf zoo maar horoscopen van de „jeunes princes“. Wie weet, krijgen we later geen Nostradamus-film? Pendant van de Raspoetin-film: trekken van verwantschap onmiskenbaar. En de Engelsche Koning Karel IX gaf hem een gratificatie van deux cents écus d'or. Hu, die Joodsche goud-dragers, de Veluwe Boer van mijnheer Roskam rilt er nog van. Il mourut... regardé comme un imposteur par la plus grande partie de ses compatriotes, zegt de Encyclopaedie Moderne, die nog durft smalen, dat de stapel geschriften over hem n'ont servi qu'à entretenir la superstition dans les campagnes. Maar dat zal voortaan moeten veranderd worden. Superstitie verbieden is een zaak van de kerk, niet van de politiek.

Venator, Venator, je dwaalt af, hoor ik je zeggen. Gelijk heb je, ik haast me dus de vertaling van die vier fransche regels te geven. Ik volg slaafs de Pers-Voorlichtings-Bron:

„Zeven maal zult ge het Britsche volk zien veranderen, gekleurd in bloed in 290 jaren. FRANKRIJK GEENSZINS; door den druk der Duitschers twijfelt de ram aan zijn Bastarnische pool.....“

Dat is te zeggen: „In een tijdvak van 290 jaren heeft Engeland zeven groote omwentelingen in zijn geschiedenis... De met bloed bevelde gebeurtenis, welke Nostradamus noemt, is de koningsmoord van 1649, toen Cromwell Karel I liet terecht stellen. Daarop volgen de groote veranderingen“. Het zijn deze zes, lees ik verstomd:

1. van 1649—1660 is Engeland onder Cromwell;
2. in 1660 Karel II op den troon terug;
3. in 1685 probeert Jacobus II de katholieke kerk in te voeren;
4. dies wordt hij in 1689 onthoofd;
5. in 1711 groote economische crisis;
6. in 1714 George I van Hanover op den troon.

Reuzenomwentelingen, man. Zelfs een „getrachte“ (nummer 3). En na 1714 in Engeland alles bladstil... Dat waren dus zes groote veranderingen. Maar na 1714 niks meer te beleven. „De zevende omwenteling in een tijdsverloop van 290 jaar moet derhalve nog plaats vinden.“ Welnu: tel bij 1649 nog 290, en je krijgt 1939: toen brak de oorlog uit. Het noodlottige jaar voor Engeland.

Aldus zien de Voorlichtingslieden op naar den Grooten Jood.

Maar die aan zijn Bastarnische pool twijfelende ram dan? Wel, m'n goede man, de Bastarniers woonden aan den Weichsel. In Polen dus. Tenminste, volgens het Volgebleekt-Perkament-boekje van den hier gelmpoorterden Jood. Door den druk der Duitschers nu twijfelt de ram aan zijn Bastarnische pool.... Dit beteekent, dat zelfs de dierenriem, i.e. de ram, niets meer voor Polen kan beteekenen wanneer de ondergang van Engeland nabij is. En het lot van Polen is in den herfst van 1939 bezegeld.... Aan de Pool-sche Pool de Twijfelram!

Nu leerden wij vroeger op het gymnasium, dat (kijk maar in Hecker) de Bastarniers, een roof- en krijgs-zuchtige volkstam tusschen den Dnjeper en de Dneper, en aan de uitwatering van den Donau woonden. De Dneper: Oekraïne. Stalin de baas. De Dneper: Bessarabië. Stalin päs de baas. Jongste nieuws, ons toegekomen, nāt nadat de Voorlichtings-Raad het boekke ons heeft bevolen te bespreken. De heeren mogen nu wel oppassen, dat hun Voorlichtingsdienst niet verboden wordt, want wie met Joden omgaat, komt bij de Marxisten terecht.

Och ja, amice, ik dwaal al weer af. Je wou nog van die fransche revolutie hooren? Nu, lees dan wat er staat. France, non point. Frankrijk geenszins. Dat beteekent dus, dat Frankrijk na 1649 niets en niemendal heeft beleefd van zulke katastrofes, als je zoo maar kunt opsommen in de Engelsche geschiedenis. Geen koning onthoofd. Geen kroon

weer hernomen. Geen keizer weer op de proppen. Geen Napoleon. Geen economische crisis. Niks van an.

Verbrand de boeken van Carlyle en zulk slag. Richt een standbeeld op voor den Parijschen Jood, en laat mijnheer Goedewaagen een krans leggen, en mijnheer Rost van Tonningen een gloeiende rede houden. „De besten van het volk vóórlop!“ zei hij onlangs nog.

Amice, lach en huil. Lach om al den onzin. Huil om de nederlandsche pers, die stom is als een muisje, wanneer een paar heeren de pers voorlichten, en net als echte franc-tireurs de Persstraat probeeren schoon te vegen, al dreigende met straf en nóg eens straf over wie niet naar hun pijpen danst. Wanneer zullen onze kranten weer eens sulken volks-genoooten rondweg de waarheid zeggen, die op Joden afgeven, en niet eens weten, dat ze een Jood importeerden in de dagen, waarin mijnheer Mussert heel gewichtig doet?

„Wie ooren heeft om te hooren, dat hij hoore, aldus staat er geschreven in de Heilige Schrift, het boek, dat Nostradamus gedurende zijn gansche leven trouw heeft gediend.“ Zouden onze Voorlichtingsraadsliden niet eens weten, dat Joden het Nieuwe Testament niet aanvaardden? Zouden zij zelf wel 't verschil tusschen Oud en Nieuw weten?

Jij en ik denken nu aan iets anders. Aan artikel 5 der Nederlandse Geloofsbelijdenis: alle deze boeken alleen ontvangen wij voor heilig en kanoniek... en wij gelooven zonder eenige twijfeling al wat daarin begrepen is... dewijl zij ook het bewijs van dien bij zichzelf hebben, gemerkt de blinden zelve tasten kunnen, dat de dingen, die daarin voorzegd zijn, geschieden.

In het sterfjaar van den joodschen, steedschen, notaris-zoon (o Roskam!) begon dit belijdeniswoord zijn loop te nemen onder de nederlandsche calvinisten, die geen tyrannie ontzagen in hun geloofsgehoorzaamheid, en geen jood van 't doopvont weerden, die van Nostradamus' voorspellingen tot die der Schrift zich had bekeerd.

Bedenk deze dingen, amice, en wees erin bezig. Met je moeite wil meelevén:

je

ADOLPHUS VENATOR.

Calvijn — Castellio.

IV.

Nog scherper zou de strijd zich toespitsen.

Languet, een Fransche vriend van Melancton, had dezen in verbinding gebracht met Castellio. Melancton schreef aan Castellio een vriendelijken brief... Hij begon met verontschuldiging, dat hij niet eerder had geschreven. Dat was ten eerste door de drukke bezigheden en schrijft hij, „wat mij verder tegenhield was, dat ik mij, wanneer ik de verschrikkelijke misverstanden zie tusschen hen, die zich voor de vrienden der wijsheid en deugd uitgeven, door een geweldige droefheid overweldigd voel. Toch heb ik u altijd geacht om uw manier van schrijven“. En ik wil, dat deze brief u een getuigenis zij van mijn instemming en een bewijs van oprechte sympathie. Moge ons een eeuwige vriendschap verbinden.

Castellio liep met dezen brief rond. En hij maakte een grooten indruk onder alle humanistisch gelinte geesten van die dagen.

Baudouin schreef naar Calvijn: Nu kunt gij zien hoe zeer Melancton de verbittering veroordeelt, waarmede gij dezen man vervolgt en tevens ook, hoe ver hij er van af is, al uw paradoxen goed te kennen. Heeft dat dan werkelijk zin, Castellio verder als een tweeden Satan te behandelen en tegelijk Melancton als een engel te vereeren.

Calvijn schreef aan iemand in Frankfort, waar de fransch sprekende gereformeerde gemeente door aanbangers van Castellio bewerkt werd, een bitteren brief over deze kwestie.

„Wie had kunnen gelooven, dat Languet, de vriend van Melancton, die mij bekend was door uw aanbeveling, zoo schandelijk trouweloos was als ik nu moest ervaren? Ten eerste heeft hij door zijn vleien en listigheid Melancton een brief afgedwongen, dien Castellio nu niet enkel aan zijn bekenden toont, maar dien hij overal heenzendt, opdat de goddelooze en vervloekte waan-ideeën, waarmede hij de geheele wereld aansteekt, gedekt zouden worden door de autoriteit van een groot man...“

Wanneer men deze schandelijke lofrede van Melancton leest, met welke hij dezen hond van een Castellio vleit, dan schaamt men zich. Des te meer verdient deze oplichter Languet haat en straf, die een zoo edel man, wiens naam rein en vlekkeloos verdient te blijven, in zulk een vriendschap steekt en hem daarmee geen geringe smaad aandoet.

Schrijft gij soms du Baudouin, dan kunt gij hem verzoeken of hij niet eens probeeren wil ook ons met zijn lieven vriend Castellio te verzoenen.“ 21 Juni 1558.

Ondertrek: van onbloedi van alle baar in. Het kl de z.g. Dit bo taald en verbondt tiaan l gemeent In een vijn erns iswaar t toch ge digheid zotten. lijk ver daarmee om, liev alle ding die u n bederven degenen, tellie en laten, da volg, op kwaad, als zij w Er gi boeken. In 156 dorf aan deze liev gereed a logia duister Ook in De La Theolog Planti Nederlan deutch in den tenkring „Onde weder re.“ (159 hert wa en mens het uitw Zij lieten god in z waarin Vandaar in het g In 160 Reinie aldergro dergheen van een daarvan haar uy Heeren der huy te, Got Deinv tellio, reeds wa formeer denken wedersta kerken Tensle vijn zell strijd. Hij sc Barn. men er leernar Zurkin omdat l Calvijn niet alle persoon gewone kerk te lang sta wil het om gees Hoewel meer de rukter. weet ik met mij afkeurt, daarvoor gen mog niet van lijk een U ver Ik ben al te st rol op Daar de kerk die den deugd w zwart i